

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНИХ ВПЛИВІВ НА ПЕДАГОГІЧНО ЗАНЕДБАНИХ ПІДЛІТКІВ ЧЕРЕЗ ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ

7. Крутий К.Л. Створення мовленнєвого середовища: теоретичні засади і практична реалізація. – 2-е вид. – Запоріжжя: ТОВ “ЛІПС”, 2006. – 168 с.
8. Львов М.Р. Словарь-справочник по методике русского языка. – М.: РОСТ, СКРИН, 1997. – 256 с. – С. 182.
9. Менз К. Коммуникативно-речевая деятельность старших дошкольников в ситуативной обусловленности (компоненты и градации) // Психолингвистика / Отв.ред. А.М. Шахнарович. – М., 1984. – С. 241 – 259.
10. Монтессори М. Помоги мне сделать это самому / Сост. М.В. Богуславский. – М.: Издат. Дом “Карапу”, 2002. – 272 с.
11. Пироженко Т.О. Коммуникативно-речевое развитие ребенка. Монография. – К.: Норе-принт, 2002. – 309 с. – Библигр.: С. 286 – 309.
12. Федоренко Л.П. Методика развития речи детей дошкольного возраста. – М.: Просвещение, 1977. – 239 с.
13. Чистякова М.И. Психогимнастика / Под ред. М.И.Буянова. – М.: Просвещение, 1990. – 128 с.
14. Царев В.Е., Кузьмичева И.А. Психолого-педагогические принципы воспитания поступков в концепции К. Оллред // Вопросы психологи. – 1988, №6. – С. 134 – 140.

Марія Ярошко, аспірант кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНИХ ВПЛИВІВ НА ПЕДАГОГІЧНО ЗАНЕДБАНИХ ПІДЛІТКІВ ЧЕРЕЗ ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ

У статті висвітлюються особливості виховних впливів на педагогічно занедбаних підлітків, які здійснюються педагогами, вчителями, батьками в процесі залучення їх до різноманітних інтерактивних форм роботи. Тому у дозвілєвій діяльності членів клубу за інтересами, таке спілкування класифікується як: спілкування з пізнавальною метою, ціннісно-орієнтаційне спілкування, спілкування з метою творчих занять, розваги, з метою встановлення контактів, дружніх і товариських взаємовідносин.

Постановка проблеми. Зміни в політичному, економічному та соціальному житті держави вимагають формування гармонійно розвиненої особистості, громадян, які здатні не тільки адаптуватися до нових умов розвитку суспільства, а й брати активну участь у житті країни. Провідна роль у формуванні творчої особистості належить вихованню як об’єктивному процесу цілеспрямованої підготовки до виконання різноманітних функцій, до виявлення активної життєвої позиції. Найкращим є виховання, яке допомагає дитині знайти шлях до себе, пробудити віру у свої сили і можливості, сформувати світогляд, підготувати до життя.

Особливо гостро проблема пошуку шляхів здійснення виховних впливів на педагогічно занедбаних підлітків, постає саме у процесі організації виховної роботи у підліткових клубах за інтересами. Загальновідомо, що соціалізація підлітка найактивніше проходить у галузі його позанавчальної, позашкільної діяльності, питома вага яких

становить 40% усього активного часу школяра. Це зумовлює пошук ефективних форм і методів педагогічного впливу на дітей і підлітків у позанавчальний період. Реалізація цієї мети значною мірою залежить від діяльності позашкільних навчальних закладів – важливої ланки неперервної освітньої системи. Це знайшло відображення у багатьох державних документах.

Як зазначено в Державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ століття), позашкільне навчання і виховання спрямоване і на забезпечення потреб особистості у творчій самореалізації, здобуття дітьми додаткових знань, умінь, навичок відповідно до їхніх інтересів, інтелектуального і духовного розвитку, підготовку до активної професійної та громадської діяльності [1, 15 – 19].

Аналіз діяльності студентських підліткових клубів спонукає до пошуку нових оптимальних шляхів і засобів здійснення виховних впливів на педагогічно занедбаних підлітків.

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНИХ ВПЛИВІВ НА ПЕДАГОГІЧНО ЗАНЕДБАНИХ ПІДЛІТКІВ ЧЕРЕЗ ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості здійснення виховних впливів на педагогічно занедбаних підлітків через залучення їх до різноманітних інтерактивних форм роботи досліджувались у психологічних та педагогічних роботах таких вчених: В. Татенко, Л. Виготський, Т. Цвірова, Т. Сущенко, П. Блонський.

Позашкільний педагогічний процес у загальній системі освіти, на думку Т. Сущенко, виконує випереджальну і прогностичну функції. У центрі уваги цього процесу – особистість дитини, її потреби, інтереси та захоплення. Найважливішим тут є відкриття знань, їх творче застосування, інтелектуальна незалежність і самовдосконалення. Це ідеал сучасного життя [3, 43 – 45]. Свобода і можливість обирати заняття за інтересами в позашкільному закладі з метою задоволення своїх уподобань впливають на характер самоорганізації подальшої життєдіяльності людини, допомагають повноцінно реалізувати свої творчі можливості.

Через залучення важковиховуваних підлітків до різноманітних інтерактивних форм роботи, на думку О. Бузова, здійснюється профілактика та корекція відхилень у поведінці важковиховуваних підлітків [2, 65 – 70]. Учні з року в рік усе краще пізнають своїх учителів, глибше і критичніше оцінюють кожне їх слово, кожний вчинок. Негативно складаються справи там, де педагоги не можуть одержати від учнів більше трійки за виховну роботу. Отже, саме такі учителі в першу чергу зустрічають відкритий або прихований опір вихованців і особливо тих, хто схильний до порушення дисципліни.

Мета статті – теоретично обґрунтувати особливості здійснення виховних впливів на педагогічно занедбаних підлітків через залучення їх до різноманітних інтерактивних форм роботи у клубах за інтересами.

Виклад основного матеріалу. Однією з важливих умов ефективності здійснення виховних впливів на становлення педагогічно занедбаних підлітків є залучення їх до різноманітних інтерактивних форм роботи. Як відомо, учень зайнятий в школі 6 – 8 годин на добу, а решту часу він проводить у колі сім'ї, в середовищі друзів, займається в гуртках, спортивних секціях, бере участь у роботі підліткових клубів при ЖЕКХ. Позашкільні заняття педагогічно занедбаних підлітків найчастіше мають розважальний, пасивно-спостережливий характер, а захоплення спортом, гуртковою роботою є нестабільні.

У позаурочний час учні стають об'єктом спільного виховного впливу засобів масової інформації, літератури, мистецтва. В основі всякої діяльності, в тому числі і в дозвіллі, лежать людські

потреби. Дозвіллева діяльність в умовах клубу пов'язана в основному із задоволенням духовних, пізнавальних, творчих, моральних, естетичних та інших потреб. На характер цих потреб впливають не тільки соціальні умови життя, але й вікові соціально-психологічні особливості індивідуальності [4, 52 – 54]. Завдання керівника підліткового клубу – спиратися на наукову основу, виявляючи своєрідне функціонування педагогічних законів в практиці клубних закладів, показуючи особливості змісту та методики виховного процесу.

Мета клубної діяльності і самодіяльності – визначення кінцевого результату, тобто бажаний результат діяльності. Мета реалізується в конкретних завданнях, які ставляться перед всіма закладами, в тому числі і перед клубами. Такими основними завданнями є виховання підростаючого покоління, розвиток їх культурного рівня і освіти, розвитку творчих можливостей і фізичних сил, мобілізація на розв'язання завдань, які постають перед дорослими в галузі економіки і культури, прищеплення трудових навиків і навиків поведінки в суспільстві, організація відпочинку та розваг дітей і підлітків. Під формами клубної роботи ми розуміємо низку способів організації дітей і підлітків з метою доведення до них певного змісту. Вони діляться на масові, групові та індивідуальні, усні, друковані та комплексні.

До масових форм роботи відносимо: бесіди, лекції, диспути, конференції, тематичні вечори, походи, турніри і т.д. До колективних форм клубної роботи належать: клубні об'єднання, гуртки, студії, секції. До індивідуальних – індивідуальні бесіди, консультації, керівництво читанням, навчання гри на музичних інструментах і т. д. [6, 123].

Основним критерієм ефективності виховної роботи клубу щодо корекції педагогічної занедбаності підлітків є соціальна активність відвідувачів, їх відповідальність, ініціативність, творчий підхід до справи. Відповідальність проявляється у прагненні добре виконувати завдання у всіх сферах діяльності. Товариська взаємодопомога полягає в тому, як часто звертаються за допомогою до певної людини, як вона ставиться до цього і чи сама виявляє ініціативу [5, 80 – 81].

У своїй практичній діяльності працівники клубів керуються принципом тісного зв'язку і взаємодії клубу зі школою та іншими закладами й організаціями. Без цієї єдності не може бути мови про комплексний вплив на підростаюче покоління, а звідси – і про ефективність роботи клубу. Позашкільна робота повинна мати добровільний характер, будуватися на ініціативі і самодіяльності самих дітей і підлітків. У клубі, наприклад, діти

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНИХ ВПЛИВІВ НА ПЕДАГОГІЧНО ЗАНЕДБАНИХ ПІДЛІТКІВ ЧЕРЕЗ ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ

задовольняють своє прагнення до самоосвіти, експериментування, розвивають творчі можливості і т.д. Робота цих об'єднань базується в основному на ініціативі і самодіяльності дітей, на їх самоуправлінні.

Важливою стороною комплексного підходу до виховання, корекції педагогічної занедбаності підлітків, є диференційований підхід, врахування вікових та індивідуальних особливостей відвідувачів клубу. Кожний вік має свою специфіку, яка впливає на весь спосіб життя, в тому числі і на процес виховної роботи клубу.

У підлітковому віці йде активний процес розвитку властивостей особистості. Під впливом дозвілєвої діяльності і цілеспрямованої дії вихователів відбувається процес формування культури мислення, почуттів, поведінки, залучення до суспільного життя [3, 28 – 30]. Завдання дорослих, у тому числі і керівників клубу, полягає в тому, щоб терпеливо, тактовно викорінювати цю впертість, розвиваючи самостійність і активність, скеровуючи їх на корисні заняття, спираючись при цьому на ініціативу самих дітей.

У такому віці ці взаємовідносини мають емоційний характер, а тому можлива велика вразливість у випадку безтактовного втручання дорослих. Для підлітка характерна підвищена збудженість і бурхливі переживання успіхів і невдач, підвищене самолюбство та образливість. Вихователі повинні проявляти максимум педагогічного такту стосовно підлітків, зважаючи на їх власну гідність. У педагогічно занедбаних підлітків з'являються диференційовані інтереси, вони активно беруть участь у роботі клубних об'єднань, дитячому самоуправлінні. Розумний і тактовний вихователь зможе при вмілому підході зробити підлітків своїми першими помічниками в організації роботи клубу.

Диференціація захоплень та інтересів, змушує клубних працівників розмежовувати роздільні види занять для хлопчиків та дівчаток. Для хлопчиків організовуються різноманітні технічні гуртки, для дівчаток – побутові. Гуртки художньої самодіяльності і спортивні секції об'єднують як тих, так і інших, тут їх захоплення та інтереси збігаються. Поряд з віковими особливостями у кожної дитини є свої характерні індивідуальні особливості. В клубній роботі необхідно враховувати рівень активності; уважності, організованості дітей та підлітків. Потрібно пам'ятати при цьому, що діти – це члени єдиного суспільства і вони завжди повинні відчувати турботу і вимогу цього колективу, який базується на високих гуманістичних принципах моралі.

В умовах клубних закладів спілкування дітей

і підлітків займає головне місце серед усіх факторів виховання. За своєю метою спілкування класифікується наступним чином: спілкування з пізнавальною метою, ціннісно-орієнтаційне спілкування, спілкування з метою творчих занять, розваги, з метою встановлення контактів, дружніх і товариських взаємовідносин [6, 123]. Внаслідок цього, дозвілєва діяльність дітей і підлітків повинна співвідносити розваги з розвитком творчих і фізичних сил членів клубу. У ній велике місце займають: суспільно корисна діяльність членів клубу, клубні об'єднання, дитячі ранки і свята, рухливі ігри, туристичні походи і екскурсії, заняття спортом.

Не можна забувати про те, що клуб є одним із місць взаємного спілкування, формування широкої суспільної думки, під дією якої і здійснюється формування підростаючої особистості. У дітей і підлітків тяга до взаємного спілкування має особливо активний характер. Їх цікавість безмежна, спрага діяльності невгамовна. Враховуючи ці психологічні особливості дітей і підлітків, потрібно заохочувати їх до активної діяльності в самому клубі. Таким чином, своєрідність клубу полягає в тому, що виховання підростаючого покоління здійснюється в процесі освітньої, виховної і творчої діяльності в сфері дозвілля, яка пов'язана з відпочинком і розвагами. Власне цим визначаються позитивні моменти клубу як суспільного інституту. Проте цим обумовлюється і обмеженість його сфери впливу на відміну від інших виховних закладів. Так, наприклад, якщо в школі відвідування уроків вважається обов'язковим і воно дає дитині систему знань з основ наук, то відвідування клубу добровільне, і він не ставить перед собою завдання ознайомити своїх відвідувачів з основами наук. У клубі педагогічно занедбаний підліток не відчуває себе об'єктом, яким управляють, дія на особистість тут здійснюється безпосередньо через цілеспрямоване організоване спілкування, в якому підлітки відчувають себе вільніше, самостійніше. Взаємовідносини відвідувачів клубу і клубних працівників базуються на більш добровільних основах. Клуб має справу, в основному, з нестабільною аудиторією. Стабілізація аудиторії – важливе завдання організації всієї клубної роботи. Стабілізація аудиторії залежить від врахування запитів та інтересів відвідувачів і від пропозиції самого клубу. Потрібно мати на увазі, що клубна робота базується на принципі інтересу. Якщо дітям буде нецікаво в клубі, то вони не прийдуть сюди [4, 52 – 53]. Тому важливим фактором попередження труднощів у вихованні учнів і пов'язаних з ними конфліктів є цілеспрямоване формування у педагогічно занедбаних

Молодь і ринок №7 – 8 (42 – 43), 2008